

Matematická logika

Relace a algebry (13.přednáška)

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

- Množiny (opakování)
- Relace a zobrazení (opakování)
  - Relace
  - Binární relace na množině
  - Zobrazení
  - Rozklady, ekvivalence
  - Uspořádání
- Algebry
  - Algebry s jednou operací
  - Algebry se dvěma operacemi
  - Svazy

Teorie množin

- **Jazyk:**

- *Speciální symboly:*

- *Binární predikáty:* $\in$ (je prvkem), $\subset$ (je vlastní podmnožinou), $\subseteq$ (je podmnožinou).
    - *Binární funkční symboly:* $\cap$ (průnik), $\cup$ (sjednocení).

- **Cantor** – naivní teorie (bez axiomatizace).

- Dnes – poměrně mnoho formálních axiomatizací – žádná z nich *není úplná*.

- *Příklady:* *von Neumann-Bernays-Gödel, Zermelo-Fränkel + axiom výběru.*

Zermelo-Fränkel set- theory

Axiom of extensionality: Two sets are the same if and only if they have the same elements.

Axiom of empty set: There is a set with no elements.

Axiom of pairing: If x, y are sets, then so is $\{x, y\}$, a set containing x and y as its only elements.

Axiom of union: Every set has a **union**. That is, for any set x there is a set y whose elements are precisely the elements of the elements of x .

Axiom of infinity: There exists a set x such that $\{\}$ is in x and whenever y is in x , so is the union $y \cup \{y\}$.

Axiom of separation (or subset axiom): Given any set and any **proposition** $P(x)$, there is a **subset** of the original set containing precisely those elements x for which $P(x)$ holds.

Axiom of replacement: Given any set and any **mapping**, formally defined as a proposition $P(x, y)$ where $P(x, y)$ and $P(x, z)$ implies $y = z$, there is a set containing precisely the images of the original set's elements.

Axiom of power set: Every set has a **power set**. That is, for any set x there exists a set y , such that the elements of y are precisely the subsets of x .

Axiom of regularity (or *axiom of foundation*): *Every non-empty set x contains some element y such that x and y are disjoint sets.*

Axiom of choice: *(Zermelo's version) Given a set x of mutually disjoint nonempty sets, there is a set y (a choice set for x) containing exactly one element from each member of x .*

Množiny

- $\emptyset$ - prázdná množina
- Počet prvků množiny A : $|A|$

Vztahy mezi množinami (*axiomy*):

- Rovnost

$A = B$ právě když $(\forall x : x \in A \Leftrightarrow x \in B)$

- Inkluze

$A \subseteq B$ právě když $(\forall x : x \in A \Rightarrow x \in B)$

Množiny – množinové operace

- Průnik

$$A \cap B = \{x; x \in A \text{ a } x \in B\}$$

- Sjednocení

$$A \cup B = \{x; x \in A \text{ nebo } x \in B\}$$

- Rozdíl

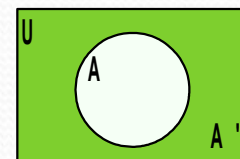
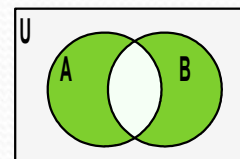
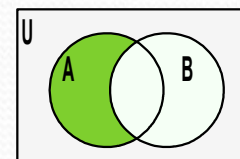
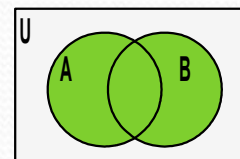
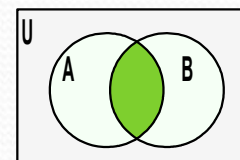
$$A - B = \{x; x \in A \text{ a } x \notin B\}$$

- Symetrický rozdíl

$$A \oplus B = (A \cup B) - (A \cap B)$$

- Doplněk vzhledem k univerzu U

$$A' = U - A$$

Množiny – množinové operace

- Potenční množina

$$2^A = \{X; X \subseteq A\}$$

- Kartézský součin

$$A \times B = \{(a, b) : a \in A, b \in B\}$$

- Kartézská mocnina

$$A^n = \underbrace{A \times A \times \cdots \times A}_n$$

$$A^1 = A, A^0 = \{\emptyset\}$$

Relace

- n -ární relace mezi množinami $A_1, A_2, \dots, A_n$

$$r \subseteq A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n$$

- *Příklad:*

- D = množina možných dnů
- M = množina místností VŠB
- Z = množina zaměstnanců VŠB

Ternární relace *schůze* (kdy, kde, kdo):
 $r \subseteq D \times M \times Z$

Binární relace

$$r \subseteq A \times B$$

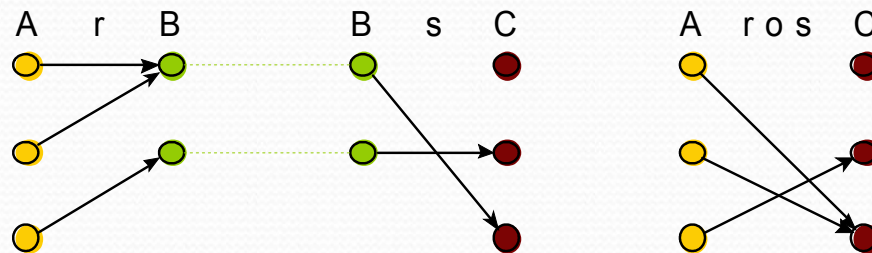
- Inverzí relace k r :

$$r^{-1} = \{(x, y) \in B \times A : (y, x) \in r\}$$

- Složení (kompozice) relací

$$r \subseteq A \times B, s \subseteq B \times C$$

$$r \circ s = \{(x, y) \in A \times C : (\exists z \in B) ((x, z) \in r \text{ a } (z, y) \in s)\}$$

Binární relace

Binární relace r na množina A je:

- *Reflexivní*: $\forall x \in A: (x,x) \in r$
- *Ireflexivní*: $\forall x \in A: (x,x) \notin r$
- *Symetrická*: $\forall x,y \in A: (x,y) \in r \Rightarrow (y,x) \in r$
- *Antisymetrická*: $\forall x,y \in A: (x,y) \in r \text{ a } (y,x) \in r \Rightarrow x=y$
- *Asymetrická*: $\forall x,y \in A: (x,y) \in r \Rightarrow (y,x) \notin r$
- *Tranzitivní*: $\forall x,y,z \in A: (x,y) \in r \text{ a } (y,z) \in r \Rightarrow (x,z) \in r$
- *Cyklická*: $\forall x,y,z \in A: (x,y) \in r \text{ a } (y,z) \in r \Rightarrow (z,x) \in r$
- *Souvislá*: $\forall x,y \in A: x=y$ nebo $(x,y) \in r$ nebo $(y,x) \in r$

Binární relace

Důležité typy binárních relací:

- Tolerance – reflexivní, symetrická
- Kvaziuspořádání – reflexivní, tranzitivní
- Ekvivalence – reflexivní, symetrická, tranzitivní
- (částečné neostré) uspořádání – reflexivní, antisymetrická, tranzitivní

Binární relace

Příklady:

- Tolerance:
  - „být podobný“ na množině lidí,
  - „mít odlišný věk nejvýše o jeden rok“ na množině lidí, ...
- Kvaziuspořádání:
  - „množiny X a Y jsou v relaci, pokud $|X| \leq |Y|$ “ na množině množin,
  - relace dělitelnosti na množině celých čísel,
  - „nebýt starší“ na množině lidí, ...
- Ekvivalence:
  - „být stejně starý“ na množině lidí,
  - rovnost na množině přirozených čísel, ...
- Uspořádání:
  - relace inkluze,
  - relace dělitelnosti na množině přirozených čísel, ...

Zobrazení (funkce)

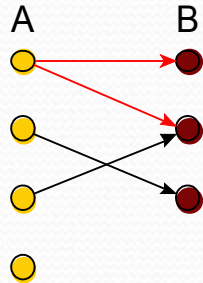
- $f \subseteq A \times B$ se nazývá **zobrazení Z množiny A do množiny B** (parciální zobrazení), jestliže platí:
 $(\forall x \in A, \forall y_1, y_2 \in B) ((x, y_1) \in f \text{ a } (x, y_2) \in f \Rightarrow y_1 = y_2)$
- f se nazývá **zobrazení množiny A do množiny B** (totální zobrazení, značíme **$f: A \rightarrow B$**), jestli platí:
  - f je zobrazení z A do B
  - $(\forall x \in A)(\exists y \in B) ((x, y) \in f)$
- Je-li f zobrazení, $(x, y) \in f$ píšeme jako **$f(x)=y$**

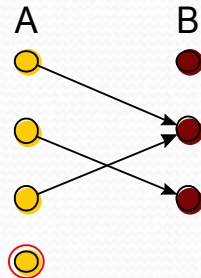
Zobrazení (funkce)

- *Příklady:*

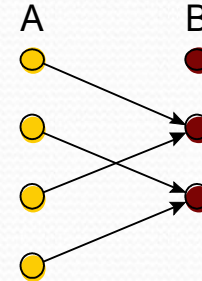
$r \subseteq A \times B$

$s \subseteq A \times B$

$t \subseteq A \times B$

$$u = \{(x, y) \in \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}; x = y^2\},$$

$$v = \{(x, y) \in \mathbb{N} \times \mathbb{N}; x = y^2\},$$

$$w = \{(x, y) \in \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}; y = x^2\}$$

- r, u - nejsou zobrazení
- s, v - parciální zobrazení z A do B , není totální
- t, w - totální zobrazení

Zobrazení (funkce)

Zobrazení $f: A \rightarrow B$ se nazývá:

- **Injektivní** (*prosté*), platí-li:

$$\forall x_1, x_2 \in A, \forall y \in B: (x_1, y) \in f \text{ a } (x_2, y) \in f \Rightarrow x_1 = x_2$$

- **Surjektivní** (*zobrazení na*), platí-li:

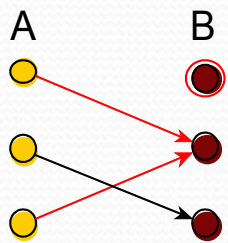
$$\forall y \in B \exists x \in A: (x, y) \in f$$

- **Bijektivní** (*vzájemně jednoznačné*), je-li současně *injektivní* i *surjektivní*.

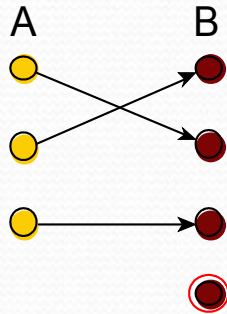
Zobrazení (funkce)

- Příklady

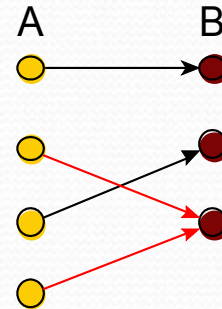
$f : A \rightarrow B$

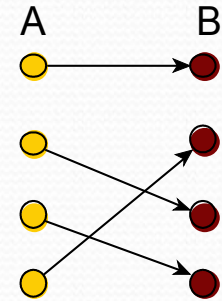
$g : A \rightarrow B$

$h : A \rightarrow B$

$i : A \rightarrow B$

$j: \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}, j(n) = n^2, \quad k: \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{N}, k(n) = |n|,$
 $l: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}, l(n) = n + 1, m: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, j(x) = x^3$

- f, j - nejsou *injektivní* ani *surjektivní*
- h, k - jsou *surjektivní*, nejsou *injektivní*
- g, l - jsou *injektivní*, nejsou *surjektivní*
- l, m - jsou *injektivní* i *surjektivní* $\Rightarrow$ *bijekce*

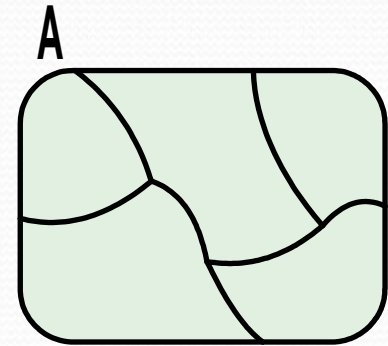

Rozklady a ekvivalence

- Rozklad na množině A je systém:

$X = \{ X_i; i \in I \}$ takový že:

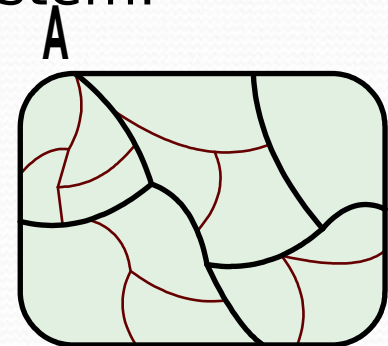
- $X_i \subseteq A$ pro $\forall i \in I$
- $X_i \cap X_j = \emptyset$ pro $\forall i, j \in I, i \neq j$
- $\bigcup X = A$
 X_i - třídy rozkladu

- Zjemněním rozkladu $X = \{ X_i; i \in I \}$ je systém:

$Y = \{ Y_j; j \in J \}$, jestliže:

- $\forall j \in J, \exists i \in I$ takové, že $Y_j \subseteq X_i$

Rozklady a ekvivalence

- Necht' r je relace ekvivalence na množině A , X je rozklad na A , pak:
  - $X_r = \{[x]_r; x \in A\}$ - rozklad na A (*rozklad indukovaný ekvivalencí r , faktorová množina množiny A podle ekvivalence r*).
  - $r_X = \{(x,y); x \text{ a } y \text{ patří do stejné třídy rozkladu } X\}$ - ekvivalence na A (*indukovaná rozkladem X*).

Příklad:

- $r \subseteq \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}; \quad r = \{(x,y); 3 \text{ dělí } x-y\} \quad \Rightarrow \quad X = \{X_1, X_2, X_3\}$
- $X_1 = \{\dots -6, -3, 0, 3, 6, \dots\}$
- $X_2 = \{\dots -5, -2, 1, 4, 7, \dots\}$
- $X_3 = \{\dots -4, -1, 2, 5, 8, \dots\}$

Uspořádání

- Je-li r relace uspořádání na A , pak se dvojice (A, r) nazývá **uspořádaná množina**.

- Značení $(A, \leq)$

- *Příklady:* $(\mathbb{N}, \leq)$, $(2^M, \subseteq)$

- Relace pokrytí

Nechť $(A, \leq)$ uspořádaná množina, $(a, b) \in A$

$a \prec b$ („ b pokrývá a “) jestliže

$a < b$ a $\neg \exists c \in A: a \leq c$ a $c \leq b$

- *Příklad:* $(\mathbb{N}, \leq)$, $\prec = \{(n, n+1); n \in \mathbb{N}\}$

Uspořádání

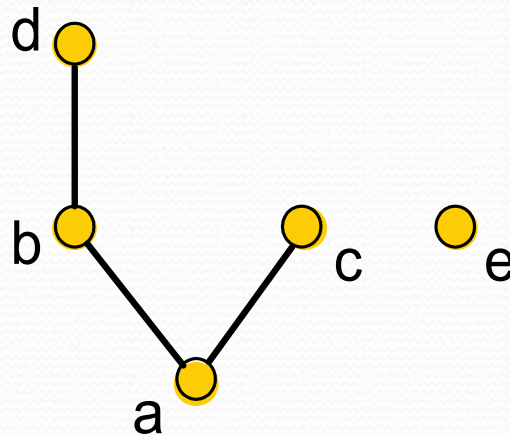
- Hasseovy diagramy – grafické znázornění

- *Příklad:*

$(A, \leq)$, $A = \{a, b, c, d, e\}$

$r = \{(a, b), (a, c), (a, d), (b, d)\} \cup id_A$

$id_A = \{(a, a) : a \in A\}$

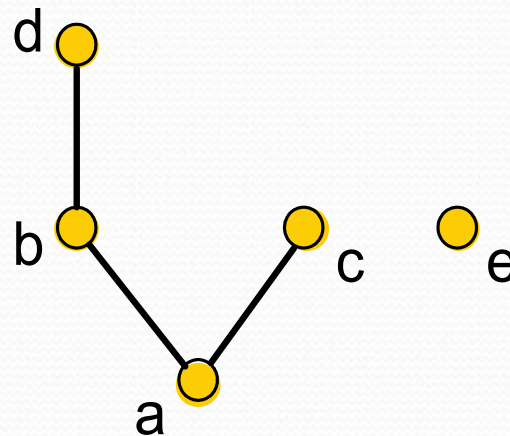
Uspořádání

Prvek a uspořádané množiny $(A, \leq)$ se nazývá:

- **Nejmenší:** pro $\forall x \in A: a \leq x$
- **Největší:** pro $\forall x \in A: x \leq a$
- **Minimální:** pro $\forall x \in A: (x \leq a \Rightarrow x = a)$
- **Maximální:** pro $\forall x \in A: (a \leq x \Rightarrow x = a)$

- **Příklad:**

- Nejmenší: *neexistuje*
- Největší: *neexistuje*
- Minimální: a, e
- Maximální: d, c, e

Uspořádání

- Uspořádané množiny $(A, \leq)$, $(B, \leq)$ se nazývají **izomorfní**, existuje-li bijekce $f: A \rightarrow B$ tak, že:

$$\forall x, y \in A: x \leq y \text{ právě když } f(x) \leq f(y)$$

- Jsou-li $(A, \leq)$, $(B, \leq)$ uspořádané množiny, nazývají se zobrazení $f: A \rightarrow B$ **izotonní**, platí-li:

$$\forall x, y \in A: x \leq y \Rightarrow f(x) \leq f(y)$$

- **Příklad:**

- $f: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{Z}$, $f(x) = kx$, $k \in \mathbb{Z}$, $k \geq 0$ je izotonní
- $g: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{Z}$, $g(x) = kx$, $k \in \mathbb{Z}$, $k \leq 0$ není izotonní

Uspořádání

- Necht' $(A, \leq)$ uspořádaná množina, $M \subseteq A$, pak
- $L_A(M) = \{x \in A; \forall m \in M: x \leq m\}$
  - Množina dolních závor (dolní kužel)
- $U_A(M) = \{x \in A; \forall m \in M: m \leq x\}$
  - Množina horních závor (horní kužel)
- $\text{Inf}_A(M)$ – největší prvek množiny $L_A(M)$
  - Infimum množiny M
- $\text{Sup}_A(M)$ – nejmenší prvek množiny $U_A(M)$
  - Supremum množiny M

Svaz - svazově uspořádaná množina

- Množina $(A, \leq)$ se nazývá **svaz** (svazově uspořádaná množina), platí-li:

$$\forall x, y \in A \quad \exists s, i \in A : s = \sup(\{x, y\}), i = \inf(\{x, y\})$$

- Značení:
  - $x \vee y = \sup(\{x, y\})$
  - $x \wedge y = \inf(\{x, y\})$
- Existuje-li $\sup(M)$ a $\inf(M)$ pro **každou** $M \subseteq A$, nazývá se $(A, \leq)$ **úplný svaz**.

Algebry

Algebra (*univerzální algebra*) je dvojice: **(A, F^A)** :

- $A \neq \emptyset$ - nosič algebry
  - $F^A = \{f_i: A^{p(f_i)} \rightarrow A; i \in I\}$ - množina operací na A
  - $p(f_i)$ - arita operace f_i
- *Příklady:*
- $(\mathbb{N}, +, \cdot)$
množina přirozených čísel s operacemi sčítání a násobení
  - $(2^M, \cap, \cup)$
množina všech podmnožin množiny M s operacemi průnik a sjednocení
  - $(F, \vee, \wedge)$
množina (F) formulí výrokové logiky s operacemi konjunkce a disjunkce

Algebry s jednou binární operací

Grupoid $\mathbf{G}=(G,\bullet)$

- $\bullet: G \times G \rightarrow G$
- Je-li množina G konečná, grupoid $\mathbf{G}$ se nazývá **konečný**.
- Řád grupoidu = $|G|$

Příklady grupodů:

- $G_1=(\mathbb{R}, +)$, $G_2=(\mathbb{R}, \cdot)$, $G_3=(\mathbb{N}, +)$ ...

Algebry s jednou binární operací

- Konečný grupoid $\mathbf{G}=(G,\bullet)$ lze popisovat pomocí *Cayleyovy tabulky*.

- *Příklad*: $G = \{a,b,c\}$

$\bullet$	a	b	c
a	a	b	c
b	a	c	c
c	a	a	b

- Např.: $a \bullet b = b$, $b \bullet a = a$, $c \bullet c = b \dots$

Algebry s jednou binární operací

Nechť $\mathbf{G}=(G, \bullet)$ je grupoid $\mathbf{G}$ se nazývá:

- Komutativní, platí-li v $\mathbf{G}$:
  - $(\forall a, b \in G)(a \bullet b = b \bullet a)$
- Asociativní, platí-li v $\mathbf{G}$:
  - $(\forall a, b, c \in G)((a \bullet b) \bullet c = a \bullet (b \bullet c))$
- S jednotkovým (neutrálním) prvkem, platí-li v $\mathbf{G}$:
  - $(\exists e \in G \forall a \in G)(a \bullet e = a = e \bullet a)$
- S nulovým (agresivním) prvkem, platí-li v $\mathbf{G}$:
  - $(\exists o \in G \forall a \in G)(a \bullet o = o = o \bullet a)$
- S inverzními prvky, platí-li v $\mathbf{G}$:
  - $(\forall a \in G \exists b \in G)(a \bullet b = e = b \bullet a)$

Algebry s jednou binární operací

Příklady:

- $(R, \cdot), (N, +)$ – komutativní i asociativní.
- $(R, \bullet), a \bullet b = (a+b) / 2$ – komutativní, není asociativní.
- $(R, \bullet), a \bullet b = a^b$ – není komutativní ani asociativní.
- $(R, \cdot)$ – $1 =$ jednotkový prvek, $0 =$ nulový prvek.

Algebry s jednou binární operací

Nechť $\mathbf{G}=(G, \bullet^G)$ je grupoid. $H \subseteq G$ se nazývá **uzavřená** (vzhledem k operaci $\bullet^G$), platí-li:

- $(\forall a, b \in H)(a \bullet^G b \in H)$

Grupoid $\mathbf{H}=(H, \bullet^H)$ je **podgrupoidem** grupoidu $\mathbf{G}=(G, \bullet^G)$, platí-li:

- $\emptyset \neq H \subseteq G$ je uzavřená
- $\forall a, b \in H: a \bullet^H b = a \bullet^G b$

- *Příklady:*

- $(\mathbb{N}, +^{\mathbb{N}})$ je podgrupoidem $(\mathbb{Z}, +^{\mathbb{Z}})$
- $\{0, 1, 2\}$ není nosičem podgrupoidu $(\mathbb{Z}, +^{\mathbb{Z}})$

Algebry s jednou binární operací

- Nechť $\mathbf{G}_1=(G_1, \bullet^1)$, $\mathbf{G}_2=(G_2, \bullet^2)$.
- $\mathbf{G}_1 \times \mathbf{G}_2=(G_1 \times G_2, \bullet)$ – **direktní součin $\mathbf{G}_1$ a $\mathbf{G}_2$** , kde:
  - $(a_1, a_2) \bullet (b_1, b_2) = (a_1 \bullet^1 b_1, a_2 \bullet^2 b_2)$

Příklad:

- $\mathbf{G}_1=(Z, +)$, $\mathbf{G}_2=(Z, \cdot)$.
- $\mathbf{G}_1 \times \mathbf{G}_2=(Z \times Z, \bullet)$,
- $(a_1, a_2) \bullet (b_1, b_2) = (a_1 + b_1, a_2 \cdot b_2)$
- $(1,2)(3,4) = (1+3, 2 \cdot 4) = (4,8)$ atd.

Algebry s jednou binární operací

- Nechť $\mathbf{G} = (G, \bullet_{\mathbf{G}})$, $\mathbf{H} = (H, \bullet_{\mathbf{H}})$ jsou grupoidy a $h: G \rightarrow H$ zobrazení.
- h se nazývá **homomorfismus** grupoidu $\mathbf{G}$ do grupoidu $\mathbf{H}$, platí-li:
- $\forall a, b \in G: h(a \bullet_{\mathbf{G}} b) = h(a) \bullet_{\mathbf{H}} h(b)$

Typy homomorfismů:

- **Monomorfismus** - h je injektivní
- **Epimorfismus** - h je surjektivní
- **Izomorfismus** - h je bijektivní
- **Endomorfismus** - $\mathbf{H} = \mathbf{G}$
- **Automorfismus** - bijektivní a $\mathbf{H} = \mathbf{G}$

Algebry s jednou binární operací

r je **kongruence** na grupoidu $\mathbf{G}=(G, \bullet_{\mathbf{G}})$, pokud:

- r je binární relace: $\theta \subseteq G \times G$
- r je ekvivalence
- $(a_1, a_2), (b_1, b_2) \in r \Rightarrow (a_1 \bullet_{\mathbf{G}} b_1, a_2 \bullet_{\mathbf{G}} b_2) \in r$

faktorový grupoid grupoidu $\mathbf{G}$ podle kongruence r :

$$\mathbf{G}/r=(G/r, \bullet_{\mathbf{G}/r}), [a]_r \bullet_{\mathbf{G}/r} [b]_r = [a \bullet_{\mathbf{G}} b]_r$$

Příklad:

- $r \subseteq \mathbb{Z} \times \mathbb{Z}; \quad r = \{(x,y); 3 \text{ dělí } x-y\}$
- r je kongruence na $(\mathbb{Z}, +)$

	$\bullet$	[0]	[1]	[2]
[0]		[0]	[1]	[2]
[1]		[1]	[2]	[0]
[2]		[2]	[0]	[1]

Algebry s jednou binární operací

Typy grupoidů:

- **Pologrupa** - asociativní grupoid.
- **Monoid** - pologrupa s jednotkovým prvkem.
- **Grupa** - monoid s inverzními prvky.
- **Abelova grupa** - komutativní grupa.

Příklady:

- $(\mathbb{Z}, -)$ - grupoid, není pologrupou
- $(\mathbb{N} - \{0\}, +)$ - pologrupa, není monoidem.
- $(\mathbb{N}, \cdot)$ - monoid, není grupou.
- $(\mathbb{Z}, +)$ - Abelova grupa.

Algebry se dvěma binárními operacemi

Algebra $(A, +, \cdot)$ se nazývá **Okruh**, platí-li:

- $(A, +)$ je komutativní grupa
- $(A, \cdot)$ je monoid
- pro $\forall a, b, c \in A$ platí: $a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c$, $(b + c) \cdot a = b \cdot a + c \cdot a$
- Je-li $|A| > 1$, nazývá se $(A, +, \cdot)$ **netriviální okruh**.
- Nechť $\mathbf{0} \in A$ je neutrální prvek grupy $(A, +)$. Pak $\mathbf{0}$ se nazývá **nulou okruhu** $(A, +, \cdot)$.
- Nechť $\mathbf{1} \in A$ je jednotkový prvek monoidu $(A, \cdot)$. Pak $\mathbf{1}$ se nazývá **jednotkou (jedničkou) okruhu** $(A, +, \cdot)$.

Algebry se dvěma binárními operacemi

Okruh $(A, +, \cdot)$ se nazývá **těleso**, platí-li:

- $(A - \{0\}, \cdot)$ je komutativní grupa

Příklady:

- $(\mathbf{Z}, +, \cdot)$ – okruh, není těleso
- $(\mathbf{R}, +, \cdot)$, $(\mathbf{C}, +, \cdot)$ – tělesa

Svaz – algebraická struktura

- Svaz $L = (L, \vee, \wedge)$
- $\vee: L \times L \rightarrow L, \quad \wedge: L \times L \rightarrow L$
- $\forall x, y, z \in L$ platí:

$x \vee x = x$	$x \wedge x = x$	idempotence
$x \vee y = y \vee x$	$x \wedge y = y \wedge x$	komutativita
$x \vee (y \vee z) = (x \vee y) \vee z$	$x \wedge (y \wedge z) = (x \wedge y) \wedge z$	asociativita
$x \vee (x \wedge y) = x$	$x \wedge (x \vee y) = x$	absorpce

Svaz – algebraická struktura

Nechť $(A, \vee, \wedge)$ je svaz, $(B, \leq)$ je svazově uspořádaná množina:

- Definujme na A relaci $\leq_v$:

$$a \leq_v b \text{ právě když } a \vee b = b$$

- Definujme na B operace $\vee_{\leq}$ a $\wedge_{\leq}$

$$a \vee_{\leq} b = \sup\{a, b\}, \quad a \wedge_{\leq} b = \inf\{a, b\},$$

Pak platí:

- $(A, \leq)$ je svazově uspořádaná množina, kde:

$$\sup\{a, b\} = a \vee b, \quad \inf\{a, b\} = a \wedge b$$

- $(B, \vee_{\leq}, \wedge_{\leq})$ je svaz
- $(A, \vee, \wedge) = (A, \vee_{\leq}, \wedge_{\leq})$

Svaz – algebraická struktura

Svaz $(L, \wedge, \vee)$ je

- **Modulární**, platí-li $\forall x, y, z \in L$:

$$x \leq z \Rightarrow x \vee (y \wedge z) = (x \vee y) \wedge z$$

- **Distributivní**, platí-li $\forall x, y, z \in L$:

$$x \vee (y \wedge z) = (x \vee y) \wedge (x \vee z)$$

$$x \wedge (y \vee z) = (x \wedge y) \vee (x \wedge z)$$

- **Komplementární**, platí-li:

Existuje nejmenší prvek $0 \in L$, největší prvek $1 \in L$

$$\forall x \in L \exists x' \in L : x \wedge x' = 0, x \vee x' = 1$$

x' se nazývá **doplňkem** (komplementem) prvku x

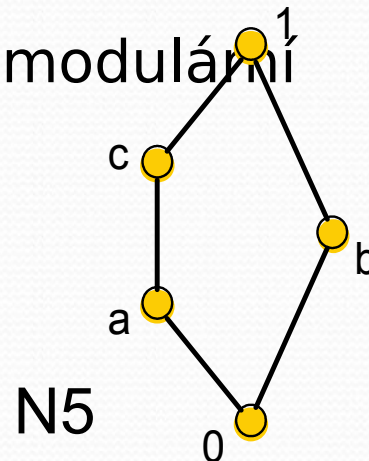
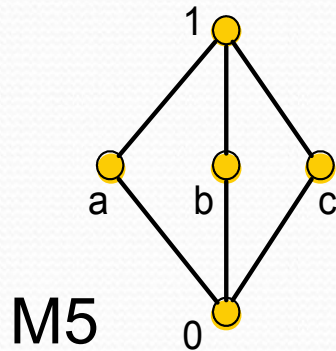

Svaz – algebraická struktura

- Každý distributivní svaz je modulární

Příklad:

- M5 (*diamant*) – modulární svaz, který není distributivní
- N5 (*pětiúhelník*) – není modulární

Svaz – algebraická struktura

Svaz $(L, \vee, \wedge)$ se nazývá **Booleův svaz**, je-li:

- Komplementární, distributivní s nejmenším prvkem $0 \in L$ a největším prvkem $1 \in L$

Booleova algebra:

- $(L, \vee, \wedge, -, 0, 1)$, $- : L \rightarrow L$ je operace komplementu v L

Příklad:

- $(2^A, \cup, \cap)$, $A = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$

